

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI MƏRKƏZİ BANKININ İDARƏ HEYƏTİNİN
QƏRARI**

№ 06/05

Bakı şəhəri

16 fevral 2026-cı il

“Banklarda stres-testlərin aparılması Qaydası”nın təsdiq edilməsi və Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının İdarə Heyətinin 2023-cü il 28 avqust tarixli 41/1 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda korporativ idarəetmə Standartları”nda, 2023-cü il 21 sentyabr tarixli 46/4 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda kredit risklərinin idarə edilməsi Qaydası”nda, 2023-cü il 18 oktyabr tarixli 49/1 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda likvidlik riskinin idarə edilməsi Qaydası”nda, 2025-ci il 28 yanvar tarixli 04/1 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda əməliyyat risklərinin idarə edilməsi Qaydası”nda, 2025-ci il 23 dekabr tarixli 45/1 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda bazar risklərinin idarə edilməsi Qaydası”nda dəyişikliklər edilməsi barədə

“Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 22.1.17-ci maddəsinə əsasən Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının İdarə Heyəti

QƏRARA ALIR:

1. “Banklarda stres-testlərin aparılması Qaydası” təsdiq edilsin ([əlavə olunur](#)).
2. Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının İdarə Heyətinin [2023-cü il 28 avqust tarixli 41/1 nömrəli](#) Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda korporativ idarəetmə Standartları”nda dəyişikliklər təsdiq edilsin ([əlavə olunur](#)).
3. Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının İdarə Heyətinin [2023-cü il 21 sentyabr tarixli 46/4 nömrəli](#) Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda kredit risklərinin idarə edilməsi Qaydası”nda dəyişikliklər təsdiq edilsin ([əlavə olunur](#)).
4. Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının İdarə Heyətinin [2023-cü il 18 oktyabr tarixli 49/1 nömrəli](#) Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda likvidlik riskinin idarə edilməsi Qaydası”nda dəyişikliklər təsdiq edilsin ([əlavə olunur](#)).
5. Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının İdarə Heyətinin [2025-ci il 28 yanvar tarixli 04/1 nömrəli](#) Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda əməliyyat risklərinin idarə edilməsi Qaydası”nda dəyişikliklər təsdiq edilsin ([əlavə olunur](#)).
6. Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının İdarə Heyətinin [2025-ci il 23 dekabr tarixli 45/1 nömrəli](#) Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda bazar risklərinin idarə edilməsi Qaydası”nda dəyişikliklər təsdiq edilsin ([əlavə olunur](#)).
7. Bu Qərarın 1-6-cı hissələri bu Qərar dərc edildiyi gündən 1 (bir) ay sonra qüvvəyə minsin.
8. Maliyyə bazarlarının hüquqi təminatı departamentinə tapşırılsın ki, bu Qərarın 3 gün müddətində Azərbaycan Respublikasının Hüquqi Aktların Dövlət Reyestrinə

daxil edilməsi üçün Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə təqdim edilməsini təmin etsin.

Mərkəzi Bankın sədri

Taleh Kazımov

“Təsdiq edilmişdir”
Azərbaycan Respublikasının
Mərkəzi Bankı
Qərar № 06/05
16 fevral 2026-cı il

Banklarda stres-testlərin aparılması Qaydası

1. Ümumi müddəalar

1.1. Bu Qayda “[Banklar haqqında](#)” Azərbaycan Respublikası Qanununun 34.5-ci maddəsinə uyğun olaraq hazırlanmışdır.

1.2. Bu Qayda Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən banklar və xarici bankların yerli filialları (bundan sonra – bank) üçün stres-testləşməyə dair ümumi tələbləri, stres-test proqramı, məlumat infrastrukturunu, stres-test modellərinin qurulması, həssaslıq və ssenari ilə bağlı tələbləri, ayrı-ayrı risk növləri üzrə stres-testlərin aparılması və Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankına (bundan sonra – Mərkəzi Bank) müvafiq məlumatların təqdim edilməsinə dair tələbləri müəyyən edir.

2. Anlayışlar

2.1. Bu Qaydada istifadə olunan anlayışlar aşağıdakı mənaları ifadə edir:

2.1.1. “bottom-up” (aşağıdan yuxarıya) stres-test– Mərkəzi Bankın makroiqtisadi proqnozları və bu Qaydanın tələbləri əsasında banklar tərəfindən tərtib edilmiş modellər vasitəsilə həyata keçirilən stres-test;

2.1.2. dinamik balans – bankın gələcək biznes planları və fəaliyyət proqnozları əsasında tətbiq olunan ssenarilərə uyğun aktiv və öhdəliklərin dəyişdirilməsi ilə formalaşdırılan balans;

2.1.3. “növbədənkənar” stres-test – dövrü olmayan, lakin hər hansı bir hadisə baş verdikdə və ya ehtiyac yarandıqda xüsusi olaraq həyata keçirilən stres-test;

2.1.4. proqnozlaşdırılan dövr – stres-test modelinin əhatə etdiyi və stres şəraitinin davam etməsi ehtimal olunan müddət;

2.1.5. statik balans – bankın proqnoz müddəti ərzində müddəti bitən balans maddələrinin eyni həcmli və oxşar balans maddələri ilə əvəz etməsi vasitəsilə dəyişməz olaraq saxladığı balans;

2.1.6. stres-test – bir və ya bir neçə şokun bankın maliyyə vəziyyətinə potensial təsirinin qiymətləndirilməsi aləti;

2.1.7. şok – bankın fəaliyyətinə potensial təsir edə biləcək, ehtimal olunan və ölçülə bilən hadisə;

2.1.8. “tərs” stres-test – bankın maliyyə dayanıqlılığı göstəricilərinin əhəmiyyətli dərəcədə pisləşməsinə və fəaliyyətini davam etdirilə bilməz vəziyyətə gətirən şokları və hadisələri müəyyənləşdirən modelləşdirmə əsasında həyata keçirilən stres-test;

2.1.9. “top-down” (yuxarıdan aşağıya) stres-test – vahid model əsasında bütün banklara eyni fərziyyə, yanaşma və ssenarilər tətbiq etməklə Mərkəzi Bank tərəfindən həyata keçirilən stres-test.

2.2. Bu Qaydada istifadə olunan “qeyri-ışlək kredit” və “modelin validasiyası” anlayışları Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin [2023-cü il 21 sentyabr tarixli 46/4 nömrəli Qərarı](#) ilə təsdiq edilmiş “Banklarda kredit risklərinin idarə edilməsi Qaydası”nda nəzərdə tutulan mənalara ifadə edilir.

3. Stres-testləşməyə dair ümumi tələblər

3.1. Bank onun risk profilinə mənfi təsir edə biləcək hadisələrin müəyyən edilməsi və qiymətləndirilməsi üçün stres-testlər aparır və nəticələri əsasında tədbirlər planı hazırlayır.

3.2. Stres-testlər risklərin idarə edilməsi funksiyasını həyata keçirən struktur bölmə(lər) tərəfindən bankın digər aidiyyəti struktur bölmələri ilə birgə hazırlanır, İdarə Heyəti ilə razılaşdırdıqdan sonra bu Qaydanın 9.3-cü və 9.4-cü bəndlərinin tələbləri nəzərə alınmaqla Müşahidə Şurası və Riskləri İdarəetmə Komitəsi tərəfindən təsdiq edilir.

3.3. Stres-testlərin aparılma tezliyi bu Qaydanın 9.2-ci bəndinin tələbi nəzərə alınmaqla, bank tərəfindən stres-testin növündən, bank fəaliyyətindən irəli gələn risklərin miqyasından, xüsusiyyətindən, bankın fəaliyyət göstərdiyi bazardakı və makroiqtisadi şəraitdəki dəyişikliklərdən asılı olaraq müəyyən edilir.

3.4. Stres-testin nəticələri bankın strateji planının, habelə bankın risk iştahasının, siyasətinin, limitlərinin və daxili qaydalarının hazırlanmasında və təkmilləşdirilməsində nəzərə alınır.

3.5. Stres-test modellərinin validasiyası və adekvatlığının yenidən qiymətləndirilməsi bankın stres-testlərinin tərtibi və aparılmasına məsuliyyət daşımayan müvafiq struktur bölmələrinin əməkdaşları və (və ya) bu prosesə cəlb olunmayan kənar ekspertlər tərəfindən aparılır.

3.6. Bankın stres-test proqramının tərtibi və tətbiqinə məsul əməkdaşları stres-test modelinin qiymətləndirilməsi (bankdaxili və ya Mərkəzi Bank tərəfindən) zamanı bu Qaydaya [1 nömrəli Əlavədə](#) göstərilən suallara cavab verməyə hazırlıqlı olmalıdırlar.

4. Stres-test proqramı

4.1. Bankda stres-testlərin aparılması üçün stres-test proqramı hazırlanır. Stres-test proqramında aşağıdakı məsələlər əhatə olunur:

4.1.1. stres-testin növləri və məqsədi;

4.1.2. stres-testin aparılma tezliyi;

4.1.3. stres-testləşmə üzrə aydın, şəffaf və ardıcıl səlahiyyət bölgüsü və prosedurlar;

4.1.4. adekvat məlumat infrastrukturunu;

4.1.5. stres-testlərdə istifadə edilən modellərin təsviri;

4.1.6. modellərin validasiyasına və yenidən qiymətləndirilməsinə dair tələblər;

4.1.7. istifadə olunacaq mümkün şoklar və ssenarilərin təsviri;

4.1.8. hər bir stres-test üzrə nəzərdə tutulan mümkün tədbirlər planı. Tədbirlər planında bankın sağlamlaşdırma planı çərçivəsində stres şəraitində müəyyən edilən tədbirlər nəzərə alınmalıdır.

4.2. Stres-test proqramında “növbədən kənar” və “tərs” stres-testlərin də aparılması nəzərdə tutulmalıdır.

4.3. Bank stres-test proqramını azı ildə bir dəfə yenidən qiymətləndirir. Stres-test proqramı və ona dəyişikliklər sənədləşdirilir və bankın Müşahidə Şurasına, Riskləri İdarəetmə Komitəsinə, İdarə Heyətinə və bankın aidiyyəti struktur bölmələrlə kommunikasiya edilir.

5. Stres-testdə istifadə olunan məlumatlar

5.1. Bankın stres-test modelləri yüksək keyfiyyətli, etibarlı və əhatəli məlumatlara əsaslanmalıdır. Məlumatlar azı aşağıdakı tələblərə cavab verməlidir:

5.1.1. bankın əsas fəaliyyət istiqamətləri və risk profili nəzərə alınmaqla iqtisadi, maliyyə və bazar göstəricilərinin dinamikasını əks etdirən dövrü (ən əlverişsiz iqtisadi şərait nəzərə alınmaqla) əhatə etməlidir;

5.1.2. yüksək tezlikli (məsələn, aylıq, rüblük) olmalıdır;

5.1.3. kənar dəyərlər (outlier) və qeyri-dəqiq məlumatlar olmamalıdır (bu məlumatlar statistik metodlarla aşkar edilməlidir);

5.1.4. struktur dəyişiklikləri nəzərə almalıdır (yeni tənzimləmələr, maliyyə hesabatlılığında dəyişikliklər və s.);

5.1.5. məlumatların mənbələrarası uzlaşması təmin edilməli və mümkün uyğunsuzluqlar analiz edilməlidir;

5.1.6. məlumat mənbələrinin (daxili informasiya sistemləri, Mərkəzi Bankın statistikas, üçüncü tərəflər və s.) etibarlılığı qiymətləndirilməli və sənədləşdirilməlidir.

6. Stres-test modellərinin tərtibi və tətbiqi

6.1. Stres-testlərin tərtibi zamanı ekonometrik modellərdən istifadə edilir. Ekonometrik modellərin qurulması və təkmilləşdirilməsi zamanı azı aşağıdakı tələblərə əməl olunmalıdır:

6.1.1. modellər müvafiq iqtisadi, maliyyə və statistik nəzəriyyələrə əsaslanmalıdır;

6.1.2. modellər bankın xüsusiyyətinə, ölçüsünə və həcminə, habelə biznes fəaliyyətinin mürəkkəbliyinə və riskliliyinə uyğun olmalıdır;

6.1.3. modellər statistik və iqtisadi cəhətdən etibarlı və stabil olmalıdır;

6.1.4. əhəmiyyətlik göstəriciləri yüksək olmalı, model parametrlərinin interpretasiyası aydın və iqtisadi məntiqə uyğun olmalıdır;

6.1.5. iqtisadi cəhətdən əhəmiyyətli göstəricilərin modelə daxil edilməməsinə və ya əhəmiyyətsiz göstəricilərin modelə daxil edilməsinə yol verilməməlidir;

6.1.6. diaqnostik testlər aparılmalı, statistik uyğunsuzluqlar aradan qaldırılmalı və modellər arasından ən uyğunu seçilməlidir;

6.1.7. model seçimində nəzəri yanaşma ilə empirik nəticələr arasında balans qorunmalı və modellər müxtəlif iqtisadi dövrlər, fərqli ssenarilər üzrə test edilməlidir;

6.1.8. modelin işləmə mexanizmi və iqtisadi əlaqələrin ardıcılığı göstərilməli, mümkün məhdudiyyətlər və çatışmazlıqlar qeyd olunmalıdır;

6.1.9. makroiqtisadi dəyişənlərin bankın risk profilinə və fəaliyyət göstəricilərinə təsirini proqnozlaşdıran ekonometrik modellər bir-biri ilə əsas fərziyyələr baxımından uyğunlaşmalı, eləcə də maliyyə modelində istifadə olunan yanaşmalar da nəzərə alınmalıdır (məsələn, qeyri-işlək kredit əmsalını və bankın kredit portfelinin həcmi proqnozlaşdıran modellər arasında məntiqi əlaqə təmin olunmalıdır);

6.1.10. makroiqtisadi göstəricilər ilə maliyyə göstəriciləri arasındakı statistik əlaqələr iqtisadi məntiqə uyğun şəkildə nəzərə alınmalıdır (məsələn, makroproqnozlar iqtisadi aktivliyin azalacağına işarə edirsə, kredit portfelinin əhəmiyyətli artacağı gözləntisi olmamalıdır);

6.1.11. modeldə istifadə olunan əsas fərziyyələr əsaslandırılmalı və sənədləşdirilməlidir.

6.2. Bank stres-test modellərinin tərtibi üçün proqnozlaşdırılan dövrü müəyyən edir. Proqnozlaşdırılan dövr bankın portfelinin xüsusiyyətinə, risk profilinə və stres-testin məqsədinə uyğun olmalıdır.

6.3. Makroiqtisadi faktorların maliyyə göstəricilərinə təsiri modelləşdirilən zaman modellərin keyfiyyətinə mənfi təsir etmədən ətraflı proqnoz verilməlidir (məsələn, kredit portfeli müştərinin kateqoriyası, kreditin növü, iqtisadi sektor, qalıq müddəti, cari təsnifat kateqoriyası və sair kimi müvafiq bölgülər ilə bankın ən uyğun hesab etdiyi mümkün altqruplara ayrılmalı və onlar üzrə verilən ssenaridə keyfiyyət meyarları proqnozlaşdırılmalıdır).

6.4. Stres-testlərin tərtibi zamanı makroiqtisadi göstəricilərin banka təsirinin hesablanması üçün həmin göstəricilər ekonometrik modeldəki asılı göstərici ilə əlaqələndirilməlidir.

6.5. Modellərin tərtibi zamanı bank statik və ya dinamik balansdan istifadə edə bilər. Statik balans bankların cari maliyyə vəziyyətini və cari risklərini əks etdirmək, dinamik balans isə proqnoz vermək üçün istifadə olunur.

6.6. Stres-testlər üzrə modellər portfel və (və ya) bank səviyyəsində (bütün riskləri əhatə edəcək stres-test) tətbiq edilə bilər. Portfel səviyyəsində stres-testlər həssaslıq və ssenari təhlillərindən istifadə etməklə portfelə bütövlükdə və ya portfelin aidiyyəti alt-seqmentlərinə təsir edən bütün əsas risklər əhatə olunmaqla həyata keçirilir. Portfel səviyyəsində aparılan stres-testdə həmin portfelin xüsusiyyətinə uyğun risk amilləri və onlar üzrə şoklar müəyyən edilməlidir (məsələn, daşınmaz əmlak portfeli üzrə daşınmaz əmlak qiymətlərinin enməsi, artan işsizlik və Ümumi Daxili Məhsulun azalması kimi şoklar).

7. Həssaslıq və ssenari təhlilləri

7.1. Bank portfel və (və ya) bank səviyyəsində həssaslıq təhlilləri aparmalıdır. Həssaslıq təhlili bankın bir risk amilinə olan həssaslığını ölçmək məqsədilə həmin risk amilinin stresə məruz qoyulmasıdır. Məsələn, bank faiz dərəcələrindəki dəyişikliyin, likvid aktivlərin dəyərindəki azalmanın, müflis olma ehtimallarının artımının və iri

tərəfdaşların iflasının banka təsirini ölçə bilər. Bu cür təhlillər risklərin və potensial konsentrasiyaların müəyyənləşdirilməsinə xidmət edir.

7.2. Həssaslıq təhlillərində bank tərəfindən müəyyən edilmiş risk amillərinə fərqli şiddət səviyyələrində şoklar verilməlidir. Şokların şiddətinin müəyyənləşdirilməsində uzunmüddətli tarixi dinamikadan istifadə olunmalıdır. Risk amillərinə olan həssaslığı effektiv ölçmək məqsədilə bank tarixi məlumatlar və təcrübəyə əsaslanan təhlilləri hipotetik hadisələrlə dəstəkləməlidir.

7.3. Bankda stres-test modelinin əsas hissəsi olaraq ssenari təhlilləri tərtib edilir. Ssenari təhlilləri azı aşağıdakı tələblərə cavab verməlidir:

7.3.1. gələcəyə yönəlik olmalı, stres-testdə proqnoz olunan dövrdə hadisələrin bir-biri ilə əlaqəli baş verməsini əhatə etməlidir;

7.3.2. tarixi müşahidələrlə yanaşı hipotetik hadisələri də nəzərə almalıdır;

7.3.3. “çox əlverişsiz”, “əlverişsiz” və “ehtimal olunan” kimi tərtib olunmalı və hər bir ssenari üçün ayrıca meyarlar və şoklar müəyyən edilməlidir;

7.3.4. bankın məruz qaldığı riskləri və risklərə həssas sahələri əhatə etməlidir.

7.4. Həssaslıq və ssenari təhlillərində bir neçə şiddət səviyyələri nəzərə alınmalıdır.

7.5. Ssenarilərdə ümumi iqtisadiyyata, maliyyə sektoruna və ya banka xas dəyişikliklər nəzərə alınmalıdır.

8. Əsas risk növləri üzrə stres-testlərə dair tələblər

8.1. Bank azı likvidlik riski, kredit riski, bazar riski və əməliyyat riski üzrə stres-testlər həyata keçirir. Hər bir risk növü üzrə şoklar bu Qaydaya [2 nömrəli Əlavədə](#) göstərilmişdir.

8.2. Likvidlik riski üzrə stres-testdə istifadə olunan ssenarilər banka və onun fəaliyyətinin xüsusiyyətlərinə (bank əməliyyatlarının və məhsullarının növünə, cəlb edilmiş vəsaitlərin mənbələrinə) aid olan, bazarda cari və proqnozlaşdırılan vəziyyətlə bağlı şoklara əsaslanmalıdır. Bank likvidlik riskinin stres-testini həyata keçirərkən kredit, bazar, əməliyyat və digər risklər üzrə stres-testlərin nəticələrini nəzərə almalıdır.

8.3. Kredit riski üzrə stres-testdə istifadə olunan ssenarilər bankın kredit portfelinin xüsusiyyətlərinə aid olan, bazarda cari və proqnozlaşdırılan vəziyyətlə bağlı fərziyyələrə əsaslanmalıdır. Kredit riski üzrə stres-testlərdə iri kreditlərin təminatı qismində çıxış edən qiymətli kağızların dəyərində mənfi təsir edə biləcək hadisələr (emitentin investisiya reytinginin düşməsi, bazarda likvidlik çatışmazlığı) üzrə fərziyyələr də əhatə olunmalıdır.

8.4. Bank fəaliyyətinin xüsusiyyətinə və əməliyyatlarının həcminə uyğun olaraq əməliyyat risklərinin stres-testini həyata keçirməlidir.

8.5. Əməliyyat riski üzrə stres-testlərdə makroiqtisadi əlaqələr də nəzərə alınmalıdır (məsələn, iqtisadi böhran dövründə bankdaxili dələduzluq hadisələrinin artması halları).

8.6. Bazar riski üzrə stres-test ssenariləri bazarda və bazardankənar risk amillərindəki dəyişikliklərin təsirini nəzərə almalı və bankın bazar riskinin komponentlərinə olan həssaslığına uyğun şəkildə formalaşdırılmalıdır. Bu ssenarilər faiz dərəcələri, valyuta məzənnələri, qiymətli kağızların və əmtəələrin dəyərindəki cari və

proqnozlaşdırılan dəyişikliklərə dair fərziyyələrə əsaslanmalıdır. Risk amilləri qiymət, məzənnə və faiz dərəcələrinin dəyişkənliyini, volatillik və bazar likvidliyini, stres şəraitində bazar şərtlərinin tarixi korrelyasiyası və ehtimallarını, eləcə də bankın ən pis ssenarilərə, o cümlədən iri bazar iştirakçılarının iflası və maksimum pul axınları ehtimalına qarşı həssaslığını əhatə etməlidir.

9. “Bottom-up” stres-testlərə dair tələblər

9.1. “Bottom-up” stres-testlərin həyata keçirilməsi məqsədilə Mərkəzi Bank tərəfindən bu Qaydaya [3 nömrəli Əlavədə](#) göstərilmiş makroiqtisadi göstəricilər üzrə proqnozlar hazırlanaraq illik stres-testlər üçün dekabr ayının 30-dək, yarımillik stres-testlər üçün isə iyun ayının 30-dək banklara təqdim olunur.

9.2. “Bottom-up” stres-testlər sistem əhəmiyyətli banklar tərəfindən yarımillik və illik əsasda, digər banklar tərəfindən isə illik əsasda həyata keçirilir.

9.3. Bank tərəfindən illik əsasda tərtib edilmiş stres-testlərin nəticələri və tədbirlər planı Müşahidə Şurası tərəfindən təsdiq edilir və makroiqtisadi göstəricilər üzrə proqnozlar Mərkəzi Bank tərəfindən təqdim edildikdən sonra 45 (qırx beş) təqvim günü ərzində Mərkəzi Banka təqdim edilir. Əgər tədbirlər planında kapital mövqeyinin artırılması nəzərdə tutulursa, tədbirlər planında artımın formaları, üsulları (kapitalın hibrid elementlərinin emissiyası, səhmdar kapitalının artırılması, səhmdarlar tərəfindən əlavə payın alınması, risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlərin optimallaşdırılması və s.) və onların prioritetliliyi barədə də məlumat göstərilir.

9.4. Sistem əhəmiyyətli bank tərəfindən yarımillik əsasda tərtib edilmiş stres-testlərin nəticələri və tədbirlər planı Riskləri İdarəetmə Komitəsi tərəfindən təsdiq edilir və makroiqtisadi göstəricilər üzrə proqnozlar Mərkəzi Bank tərəfindən təqdim edildikdən sonra 45 (qırx beş) təqvim günü ərzində Mərkəzi Banka təqdim edilir.

9.5. Banklar “bottom-up” stres-test modellərinə Mərkəzi Bank tərəfindən təqdim olunan makroiqtisadi proqnozlardan əlavə digər makroiqtisadi göstəricilər üzrə proqnozları da daxili edə bilirlər. Bu halda digər makroiqtisadi göstəricilər üzrə proqnozlar stres-test ssenarisinin şiddətinə uyğun olmalıdır.

9.6. “Bottom-up” stres-testlərdə aşağıdakılara yol verilmir:

9.6.1. yumşaldıcı strateji qərarların tətbiqi (kredit portfelinin kiçildilməsi, tərkibinin dəyişdirilməsi ilə adekvatlıq əmsalının artırılması və s.);

9.6.2. əlverişsiz ssenarilərdə baza (şok tətbiq edilməyən) ssenariyə münasibətdə yaxşılaşma halları;

9.6.3. aktivlərin təsnifat kateqoriyasının və risk qrupunun yaxşılaşdırılması;

9.6.4. gəlirlərin artması (qeyri-faiz xərclərinin proqnozunda nəzərə alınan inflyasiya səviyyəsinə uyğun artım istisna olmaqla);

9.6.5. əlverişsiz ssenarilərdə proqnozlaşdırılan dövr üzrə qeyri-ışlək kreditlər üzrə yaradılmış ehtiyatların qeyri-ışlək kredit portfelinin 75%-dən az olması (bu hədd proqnozlaşdırılan dövr üzrə olan qeyri-ışlək kredit portfelinə təşkil edən həm yeni (proqnozlaşdırılan dövrdən əvvəl qeyri-ışlək kredit statusunda olmayan), həm də köhnə (proqnozlaşdırılan dövrdən əvvəl qeyri-ışlək kredit statusunda olan) kreditlər üzrə ayrılıqda tətbiq edilir);

9.6.6. maliyyələşmə mənbələri üzrə likvidlik şokunun tətbiqi.

9.7. "Bottom-up" stres-testlər aparıldıqda proqnozlarda dividendlər bankın strateji planında nəzərdə tutulmuş həcmdə və ya son 3 (üç) mənfəətli ilin orta dividend əmsalı ilə nəzərə alınmalıdır.

9.8. Mərkəzi Bank tərəfindən "bottom-up" stres-testlərin nəticələri 30 (otuz) təqvim günü ərzində qiymətləndirilir. Qiymətləndirmə zamanı "bottom-up" stres-test nəticələri "top-down" stres-testlərin nəticələri ilə müqayisə olunur. Aparılan təhlil zamanı bankdan əlavə məlumat tələb edildikdə əldə olunan məlumatlar da nəzərə alınır. Aparılan təhlilin nəticəsində "bottom-up" stres-testlər bu Qaydanın tələblərinə uyğun olmadıqda bank "bottom-up" stres-testi yenidən həyata keçirir və nəticələrini ehtiyac yarandıqda tədbirlər planı ilə birlikdə 7 (yeddi) iş günü ərzində bu Qaydanın 9.3-cü və 9.4-cü bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq təsdiqləməklə Mərkəzi Banka təqdim edir.

9.9. "Bottom-up" stres-testinin nəticələri üzrə qiymətləndirmənin yekunları Mərkəzi Bank tərəfindən risk-əsaslı nəzarət prosesində və müvafiq nəzarət tədbirlərinin həyata keçirilməsində nəzərə alınır.

Stres-test modelinin qiymətləndirilməsi zamanı ünvanlana biləcək suallar

1. Mərkəzi Bank tərəfindən təqdim olunan proqnozlardan başqa hansı makro proqnozlardan istifadə olunub?
 - 1.1. Bu ssenarilər nə üçün və necə seçilib?
 - 1.2. Bu seçim necə əsaslandırılır?
2. Bu stres-testlər bankın üzləşdiyi əsas riskləri kifayət qədər əhatə edirmi?
 - 2.1. Stres-test kredit və likvidlik riskini necə əks etdirir?
 - 2.2. Daha qranular data/testlərdən istifadə düşünülmübmü, müzakirə olunubmu?
 - 2.3. Hansı digər testlərin keçirilməsi düşünülüb və niyə keçirilməyib?
3. İstifadə olunmuş ssenarilər nə dərəcədə sərt və mümkündür?
 - 3.1. Ssenarinin sərtliyi necə seçilib?
 - 3.2. Ssenarinin müddəti necə seçilib?
 - 3.3. Tərs stres-testlərdən istifadə olunubmu?
4. Bank dinamik, yoxsa statik balans fərziyyəsinə əsaslanıb?
 - 4.1. Nə üçün bu seçim edilib?
 - 4.2. Stres-test keçirmək üçün əsas məqsəd nə olub?
 - 4.3. Nəticələr hansı istiqamətdə təhlil və istifadə olunacaqdır?
5. İstifadə olunan modellər nə üçün seçilib?
 - 5.1. Digər modellər nəzərdən keçirilibmi?
 - 5.2. Hansı əhəmiyyətlik göstəricilərinə əsaslanıb?
 - 5.3. Modellərlə bağlı hansı risklər nəzərdə saxlanılır?
 - 5.4. Həssaslıq testləri üzrə hazırkı modellər/yanaşmalar nə üçün seçilib?
 - 5.5. Ssenarilər tarixi, yoxsa hipotetik hadisələrə əsaslanır?
6. Stres-testin keçirilməsi zamanı hansı fərziyyə və ekspert mülahizələrindən istifadə edilib?
 - 6.1. Bank bu halları necə müəyyən edib və qiymətləndirir?
 - 6.2. İdarə Heyəti və Riskləri İdarəetmə Komitəsi bu tip hallardan nə dərəcədə məlumatlıdır və onlarla müzakirə edilibmi?
7. Bankda stres-testlərin keçirilməsi üçün yetərli data varmı?
 - 7.1. İstifadə olunan datanın mənbəyi haradır?
 - 7.2. Data istifadədən öncə yoxlanılırmı?
 - 7.3. Datalar üzrə hansısa çatışmazlıqlar varmı və aradan qaldırılması üçün nə edilib?
8. Stres-testlərdə ikinci təsir dalğası, risklər arasında əlaqələr necə nəzərə alınıb?
 - 8.1. Risklər arasında hansı əlaqələr stres-testdə əks olunub?
 - 8.2. Hansı əlaqələr əks edilməyib və nə üçün bu seçim edilib?
 - 8.3. Digər risklərin likvidlik risklərinə təsiri qiymətləndirilibmi?
9. Stres-testlər requlyativ tələbdən daha sıx tezliklə keçirilirmi?

10. Stres-test proqramı sənədləşdirilibmi və bu Qaydanın tələbləri ilə uyğunluq təşkil edirmi?

11. Stres-testlərin keçirilməsi üçün məsuliyyət və iş bölgüsü aparılıbmı?

11.1. Digər struktur bölmələr nə dərəcədə prosesdə iştirak edirlər?

11.2. Əgər vahid struktur tərəfindən hazırlanırsa, digər struktur bölmələr nə dərəcədə məlumatlandırılır?

11.3. Əgər fərqli struktur vahidlər stres-testin hazırlanmasında iştirak edirlərsə, sonda necə koordinasiya olunur və birləşdirilir?

12. İdarə Heyəti stres-testlərin modellərindən nə dərəcədə məlumatlıdır?

12.1. Ən son nə zaman müzakirə aparılıb?

12.2. Hansı məsələlər müzakirə olunub?

12.3. Nəticəsi necə olub və hansı müvafiq dəyişikliklər edilib?

13. Daxili audit stres-testlərlə bağlı hansı yoxlamaları həyata keçirir və nə nəticələr əldə olunub?

14. Bankda stres- testlərin aparılması üçün kifayət qədər resurs varmı?

14.1. Bank öz əməkdaşlarının müvafiq bilik və bacarıqlara malik olmasını necə qiymətləndirir?

14.2. Əməkdaşların təlim-tədris ehtiyacları ödənilirmi?

14.3. Digər hansı resursların inkişaf etdirilməsinə ehtiyac var?

14.4. Bank stres-testlərin aparılması üçün kənar şəxslərdən dəstək alırımı?

14.5. Əgər alırsa kənar şəxsin bu istiqamətdə adekvat resurslara malik olmasını necə müəyyən edir?

Əsas risk növləri üzrə şoklar

1. Likvidlik riski üzrə şoklar

1.1. Likvidlik riski üzrə şoklar aşağıdakılardan ibarət ola bilər:

1.1.1. bazarda likvid aktivlərin dəyərində dəyişikliklərin müşahidə olunması;

1.1.2. müddətli öhdəliklərin sahibləri tərəfindən vəsaitlərin vaxtından əvvəl geri götürülməsi;

1.1.3. cari və müxbir hesablarda vəsaitlərin azalması;

1.1.4. bank üçün potensial risk yarada biləcək azı on ən iri depozitlərin geri çağırılması;

1.1.5. banklar və digər maliyyə institutlarından alınmış vəsaitlərin vaxtından əvvəl geri çağırılması;

1.1.6. maliyyələşmə mənbələrinə çıxış imkanlarının daralması;

1.1.7. maliyyələşmə mənbələri arasında korrelyasiya artımı (şokun bütün maliyyələşmə mənbələrinə təsir etməsi) və ya maliyyələşmə mənbələrinin səmərəli şəkildə diversifikasiya olmaması;

1.1.8. kredit xətləri üzrə müqavilə şərtlərinin pozulması (borc vermək vədindən əsassız imtina edilməsi, nəzərdə tutulmuş vəsaitlərin tam həcmdə və ya vaxtında ayrılmaması);

1.1.9. Mərkəzin Bankın resurslarına çıxış imkanının məhdudlaşması;

1.1.10. balansdankənar öhdəliklərin icrası (məsələn, iri məbləğli qarantiyaların icrası);

1.1.11. Mərkəzi Bank tərəfindən məcburi ehtiyat normasının və ya likvidlik normativlərinə təsir edən rəqulyativ tələblərin dəyişdirilməsi;

1.1.12. bankda likvid aktivlərin həcmnin azalması;

1.1.13. cəlb olunmuş vəsaitlər üzrə əlavə təminat tələbinin yaranması;

1.1.14. balansın qeyri-sağlam artım ehtimalı;

1.1.15. müştərilərin depozitlərinin valyutasının dəyişdirilməsi;

1.1.16. xarici valyuta bazarına çıxış imkanlarının daralması;

1.1.17. valyuta məzənnəsinin kəskin dəyişməsi;

1.1.18. bankın beynəlxalq reyting agentlikləri tərəfindən verilmiş kredit reytinginin aşağı düşməsi;

1.1.19. aktivlərin nağdlaşdırılması üzrə məhdudiyyətlər;

1.1.20. kreditlərin vaxtında qaytarılmaması və ya gecikdirilməsi (kredit riski ilə əlaqədar yaranan likvidlik riski);

1.1.21. faiz dərəcəsinin dəyişməsi;

1.1.22. inflyasiya dərəcəsinin dəyişməsi.

2. Kredit riski üzrə şoklar

2.1. Kredit riski üzrə şoklar aşağıdakılardan ibarət ola bilər:

2.1.1. iqtisadi şəraitin və ya ayrılıqda iqtisadi sektorların vəziyyətinin əlverişsiz dəyişməsi;

2.1.2. təminatın dəyərinin azalması;

2.1.3. faiz dərəcələrinin dəyişməsi;

2.1.4. valyuta məzənnəsinin dəyişməsi;

2.1.5. fors-majör hallarının baş verməsi;

2.1.6. müştərilərin ödəmə qabiliyyətini itirməsi (qeyri-ışlək kreditlərin artması);

2.1.7. azı on ən iri borcalanların iflası;

2.1.8. qanunvericilikdə əlverişsiz dəyişikliklərin edilməsi.

3. Əməliyyat riski üzrə şoklar

Əməliyyat riski üzrə stres-testdə Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin [2025-ci il 28 yanvar tarixli 04/1 nömrəli](#) Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Banklarda əməliyyat risklərinin idarə edilməsi Qaydası"na Əlavə 3-də əks olunmuş risk hadisələri üzrə şoklardan istifadə edilə bilər.

4. Bazar riski üzrə stres-test şokları

Bazar riskinin stres-testində bankın I dərəcəli kapitalının 1%-dən çox həcmə malik olan ədalətli dəyərdə tanınan qiymətli kağızları üzrə şoklar (məsələn, bazar qiymətlərindəki gözlənilməz dəyişikliklər, likvidlik çatışmazlığı, böyük bazar iştirakçılarının iflası və s.) modelə daxil edilir. Fərqli bazarlar arasında qarşılıqlı əlaqə və bununla əlaqədar olaraq artan korrelyasiyalar da hesablamalarda nəzərə alınır.

**Mərkəzi Bank tərəfindən banklara təqdim edilən proqnozlarda istifadə edilən
makroiqtisadi göstəricilər**

1. Mərkəzi Bank tərəfindən təqdim edilən proqnozlar aşağıdakı əsas iqtisadi göstəriciləri əhatə edə bilər:

- 1.1. Ümumi Daxili Məhsul və qeyri-neft Ümumi Daxili Məhsulda dəyişiklik;
- 1.2. Neftin qiyməti;
- 1.3. İnflyasiya;
- 1.4. Real effektiv məzənnə və Nominal effektiv məzənnə;
- 1.5. Uçot faiz dərəcəsi;
- 1.6. İşsizlik;
- 1.7. Əmlak qiymətləri;
- 1.8. Büdcə xərcləri və onun komponentləri;
- 1.9. Banklararası Təminatlı Pul Bazarında İstinad Faiz Dərəcəsi (AZİR);
- 1.10. Valyuta məzənnələri və digər makroiqtisadi faktorlar;
- 1.11. Digər zəruri hesab edilmiş göstəricilər.

2. Mərkəzi Bankın makroiqtisadi proqnozları azı növbəti ilin sonunadək olan dövrü əhatə edir və azı iki fərqli ssenari üzrə qurulur.

3. Banklara təqdim edilən proqnozlar Mərkəzi Bankın növbəti dövrlər üzrə monetar siyasəti və (və ya) proqnozu kimi qəbul edilməməlidir.

“Təsdiq edilmişdir”
Azərbaycan Respublikasının
Mərkəzi Bankı
Qərar № 06/05
16 fevral 2026-cı il

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının İdarə Heyətinin 2023-cü il 28 avqust tarixli 41/1 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda korporativ idarəetmə Standartları”nda dəyişikliklər

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının İdarə Heyətinin [2023-cü il 28 avqust tarixli 41/1 nömrəli](#) Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda korporativ idarəetmə Standartları”nda aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. mətn üzrə ismin müvafiq hallarında “stress-test” sözü ismin müvafiq hallarında “stres-test” sözü ilə əvəz edilsin;

2. 9.2.8-ci yarımbəndin sonunda nöqtə işarəsi nöqtəli vergül işarəsi ilə əvəz edilsin və aşağıdakı məzmununda 9.2.9-cu və 9.2.10-cu yarımbəndlər əlavə edilsin:

“9.2.9. illik əsasda tərtib edilmiş stres-testlər istisna olmaqla, yarımillik və digər dövrilikdə tərtib edilmiş stres-testlərin nəticələrini və tədbirlər planını təsdiq edir;

9.2.10. illik əsasda tərtib edilmiş stres-testlərin nəticələrinə və tədbirlər planına baxır və təsdiq olunmaq üçün Müşahidə Şurasına təqdim edir.”;

3. 14.7-ci bənd aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“14.7. Hər bir bankda onun risk profilinə mənfi təsir edə biləcək hadisələrin müəyyən edilməsi və qiymətləndirilməsi üçün bankın həcmindən və onun fəaliyyətinin mürəkkəbliyindən asılı olaraq stres-test modelləri hazırlanır. Stres-testlər Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin [2026-cı il 16 fevral tarixli 06/05 nömrəli](#) Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda stres-testlərin aparılması Qaydası”nın tələblərinə uyğun olaraq həyata keçirilməlidir.”.

“Təsdiq edilmişdir”
Azərbaycan Respublikasının
Mərkəzi Bankı
Qərar № 06/05
16 fevral 2026-cı il

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının İdarə Heyətinin 2023-cü il 21 sentyabr tarixli 46/4 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda kredit risklərinin idarə edilməsi Qaydası”nda dəyişikliklər

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının İdarə Heyətinin [2023-cü il 21 sentyabr tarixli 46/4 nömrəli](#) Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda kredit risklərinin idarə edilməsi Qaydası”nda aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 2.1.6-cı yarımbəndin sonunda nöqtə işarəsi nöqtəli vergül işarəsi ilə əvəz edilsin və aşağıdakı məzmununda 2.1.7-ci yarımbənd əlavə edilsin:

“2.1.7. stres-test – bir və ya bir neçə şokun bankın maliyyə vəziyyətinə potensial təsirinin qiymətləndirilməsi aləti.”;

2. mətn üzrə ismin müvafiq hallarında “Stress-test” və “stress-test” sözləri ismin müvafiq hallarında “Stres-test” və “stres-test” sözləri ilə əvəz edilsin;

3. 13.2-ci bənd aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“13.2. Stres-testlər Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin [2026-cı il 16 fevral tarixli 06/05 nömrəli](#) Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda stres-testlərin aparılması Qaydası”nın tələblərinə uyğun olaraq həyata keçirilməlidir.”;

4. 13.3-13.7-ci bəndlər ləğv edilsin.

“Təsdiq edilmişdir”
Azərbaycan Respublikasının
Mərkəzi Bankı
Qərar № 06/05
16 fevral 2026-cı il

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının İdarə Heyətinin 2023-cü il 18 oktyabr tarixli 49/1 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda likvidlik riskinin idarə edilməsi Qaydası”nda dəyişikliklər

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının İdarə Heyətinin [2023-cü il 18 oktyabr tarixli 49/1 nömrəli](#) Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda likvidlik riskinin idarə edilməsi Qaydası”nda aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 1.2-ci bənd aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“1.2. Banklarda likvidlik riskinin idarə edilməsinin təşkilati strukturu, o cümlədən likvidlik riskinin idarə edilməsinə dair bu Qayda ilə müəyyən edilməyən digər məsələlər Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının (bundan sonra – Mərkəzi Bank) İdarə Heyətinin [2023-cü il 28 avqust tarixli 41/1 nömrəli](#) Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda korporativ idarəetmə Standartları” ilə tənzimlənir.”;

2. 2.1.8-ci yarımbəndin sonunda nöqtə işarəsi nöqtəli vergül işarəsi ilə əvəz edilsin və aşağıdakı məzmununda 2.1.9-cu yarımbənd əlavə edilsin:

“2.1.9. stres-test – bir və ya bir neçə şokun bankın maliyyə vəziyyətinə potensial təsirinin qiymətləndirilməsi aləti.”;

3. 2.2-ci bənddə “Banklarda açıq valyuta mövqeyinin limitlərinin müəyyən edilməsi Qaydaları”nda, “risklərin idarə edilməsi”, “risk iştahası”, “risk limiti”, “risk profili”, “riskgötürmə qabiliyyəti”, “risk iştahası bəyannaməsi”, “stress-test”, “bank məhsulu” anlayışları “Banklarda korporativ idarəetmə Standartları”nda” sözləri “Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin [2025-ci il 23 dekabr tarixli 45/1 nömrəli](#) Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda açıq valyuta mövqeyi limitlərinin müəyyən edilməsi Qaydası”nda, “risklərin idarə edilməsi”, “risk iştahası”, “risk limiti”, “risk profili”, “riskgötürmə qabiliyyəti”, “risk iştahası bəyannaməsi”, “bank məhsulu” anlayışları Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin [2023-cü il 28 avqust tarixli 41/1 nömrəli](#) Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda korporativ idarəetmə Standartları”nda” sözləri ilə əvəz edilsin;

4. 5.3-cü bənddə “stress-testlər” sözü “stres-testlər” sözü ilə əvəz edilsin;

5. 5.7-ci bənd aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“5.7. Stres-testlər bankın stres şəraitində potensial likvidlik riskinin mənbələrini müəyyənləşdirmək, likvidlik mövqeyinin likvidlik risk iştahasına uyğunluğunu qiymətləndirmək, ehtimal olunan likvidlik tələbini ölçmək, habelə pul axınlarına, qısa və uzun müddətli likvidlik mövqeyinə, mənfəətliyə ehtimal olunan neqativ təsirləri qiymətləndirmək üçün Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin [2026-cı il 16 fevral tarixli 06/05 nömrəli](#) Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda stres-testlərin aparılması Qaydası”nın tələblərinə uyğun həyata keçirilməlidir.”;

6. 8-ci hissə ləğv edilsin;

7. 9.2-ci bənddə və 10.4.2-ci yarımbənddə “stress” sözü “stres” sözü ilə əvəz edilsin.

“Təsdiq edilmişdir”
Azərbaycan Respublikasının
Mərkəzi Bankı
Qərar № 06/05
16 fevral 2026-cı il

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının İdarə Heyətinin 2025-ci il 28 yanvar tarixli 04/1 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda əməliyyat risklərinin idarə edilməsi Qaydası”nda dəyişikliklər

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının İdarə Heyətinin [2025-ci il 28 yanvar tarixli 04/1 nömrəli](#) Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda əməliyyat risklərinin idarə edilməsi Qaydası”nın 8.3-cü bəndinə aşağıdakı məzmununda ikinci cümlə əlavə edilsin:

“Stres-testlər Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin [2026-cı il 16 fevral tarixli 06/05 nömrəli](#) Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda stres-testlərin aparılması Qaydası”nın tələblərinə uyğun olaraq həyata keçirilməlidir.”.

“Təsdiq edilmişdir”
Azərbaycan Respublikasının
Mərkəzi Bankı
Qərar № 06/05
16 fevral 2026-cı il

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının İdarə Heyətinin 2025-ci il 23 dekabr tarixli 45/1 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda bazar risklərinin idarə edilməsi Qaydası”nda dəyişikliklər

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının İdarə Heyətinin [2025-ci il 23 dekabr tarixli 45/1 nömrəli](#) Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda bazar risklərinin idarə edilməsi Qaydası”nda aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. mətn üzrə ismin müvafiq hallarında “stress-test” sözü ismin müvafiq hallarında “stres-test” sözü ilə əvəz edilsin;

2. 5.3-cü bəndə aşağıdakı məzmununda ikinci cümlə əlavə edilsin:

“Stres-testlər Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin [2026-cı il 16 fevral tarixli 06/05 nömrəli](#) Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Banklarda stres-testlərin aparılması Qaydası”nın tələblərinə uyğun olaraq həyata keçirilməlidir.”.